

Kiem Kracht

ZAADgoed

Een robuuste aardappel is een vuist tegen gentechnologie

Op biodynamisch akkerbouwbedrijf Maatschap Dames en Heren Vos in Kraggenburg (Flevoland) staat Lizelore Vos als derde generatie aan het roer. Haar ouders, Niek en Jozien Vos, steunen haar met raad en daad. Op twaalf van hun negentig hectare grond teelt Lizelore de trots van de familie: Sevilla, het phytophthora-resistente aardappelras, ontwikkeld door vader Niek. Met zijn verdelingswerk heeft hij geschiedenis geschreven voor de biologische en gangbare aardappelteelt.

Over de taakverdeling op het familiebedrijf Maatschap Dames en Heren Vos kan Niek heel kort zijn. 'Lizelore is de baas', zegt hij stellig. 'Maar', nuanceert Lizelore, 'als het om de aardappels gaat, is mijn vader de eerste man.' Bij de familie Vos draait het om de Sevilla, het aardappelras dat Niek in samenwerking met Meijer Potato heeft ontwikkeld via klassieke plantenveredeling. Meijer Potato en Maatschap Vos zijn samen eigenaar van Sevilla. Normaliter draagt de groothandel zorg voor de marketing en verkoop. Voor Sevilla hebben ze voor een andere weg gekozen: Maatschap Vos produceert en vermarkt al het pootgoed van Sevilla. Voor biologische en biodynamische boeren telen ze het pootgoed op hun eigen bedrijf. De teelt van het gangbare pootgoed besteden ze uit. Lizelore: 'Ik zorg dat de aardappels op ons bedrijf de grond ingaan en geoogst worden. Mijn vader begeleidt de teelt bij alle andere boeren. De verkoop van het pootgoed doen we samen. Omdat de Sevilla een relatief nieuw aardappelras is, kost de marketing enorm veel tijd.'

Bijzondere allrounder

Sevilla is resistent tegen phytophthora, de schadelijkste aardappelziekte in onder meer Nederland, Duitsland en België. Biologische boeren mogen niet spuiten tegen deze schimmelziekte, wat tot voor kort tot een mislukte oogst kon leiden. In de gangbare aardappelteelt wordt de helft van alle chemische bestrijdingsmiddelen ingezet tegen phytophthora; met de teelt van Sevilla kunnen zij het gebruik van landbouwgif dus vrij makkelijk halveren. Dat maakt Sevilla interessant voor zowel biologische als gangbare boeren. Op plekken waar veel akkerbouwers samenkomen, zoals op landbouwshows, promoot Niek zijn aardappel. Wat vertelt hij

Niek en Lizelore op de BioFach, de grootste Europese beurs op het gebied van biologische voeding, jaarlijks gehouden in Duitsland.

dan? 'Dat de Sevilla een lage input aardappel is', aldus Niek. 'Behalve de resistentie tegen phytophthora gaat Sevilla goed om met droogte en is hij efficiënt met stikstof, wat door klimaatverandering en de stijgende kunstmestprijzen interessante eigenschappen zijn. Inmiddels zijn er meer resistente aardappelrassen die met een lage input toekunnen maar de Sevilla is een allrounder: hij kan in chips, friet en op tafel. Bovendien kan hij lang worden bewaard. Dat maakt deze aardappel bijzonder.'

Bionica

De Sevilla is het tweede phytophthora-resistente aardappelras dat Niek heeft ontwikkeld. Zijn eerste was de Bionica, oftewel Nieks Witte, een witvlezige aardappelsoort die hij in 2010 op de markt bracht. Deze pieper kreeg echter geen voet aan de grond, omdat we in Nederland gele aardappels gewend zijn. Toch zette hij wel de aardappelwereld op zijn kop.... Plantenveredelaars van Wageningen en andere landbouwuniversiteiten waren er tot dan toe van overtuigd dat phytophthora-resistentie uitsluitend met gentechnologie ingebouwd kon worden. Niek: 'Doordat ik liet zien dat je met klassieke veredeling ook phytophthora-resistente rassen kan telen, kwam het biologisch aardappelverdelingsprogramma Bioimpuls tot een nieuw

inzicht. Na veel tegenwerking werd besloten om niet alleen op gentech in te zetten.' De ontwikkeling van de Bionica heeft dus zeker nut gehad, ook al heeft hij het op de markt niet gered. Eervol ten onder gegaan, noemt Niek het.

Waardering

Niek is nog steeds actief bezig met het veredelen van aardappels. De financiële steun voor arbeid vanuit Stichting Zaadgoed ervaart Niek vooral als een waardering voor het ideaal dat hij nastreeft. Lizelore: 'Het helpt dat Stichting Zaadgoed meebetaalt - alle beetjes helpen - maar als je naar de ontelbare uren kijkt die mijn vader erin steekt, is het natuurlijk een heel ander verhaal. Met het signaal, namelijk dat burgers de veredeling van robuuste plantenrassen ondersteunen, zijn we heel blij.' Ze benadrukt hoe uniek het is dat haar vader twee aardappelrassen heeft ontwikkeld. 'Een aardappel moet aan meer dan honderd eigenschappen voldoen. Dat is nogal een uitdaging, want wat je ontwikkelt moet beter zijn dan wat er al is. Het duurt tien á twintig jaar om een nieuw ras te ontwikkelen, waarbij je geen garantie hebt op een resultaat. Twee nieuwe aardappelrassen is dus superknap en supergoed. Vervolgens moet je ook nog de markt veroveren. De Sevilla kwam in 2016 op de markt en we hebben nog steeds onze handen vol aan de promotie ervan.'

Zaadteelt

Heeft Lizelore affiniteit met veredeling? Gaat ze het stokje van haar vader overnemen? 'Nee, dat ga ik niet doen', weet ze al. 'Ik heb me er wel in verdiept, maar ik heb er het geduld niet voor. Mijn vader loopt elke avond, ook op zondag, langs de aardappelplanten om te kijken hoe ze erbij staan. Ik haal mijn plezier uit andere dingen, zoals het uitproberen van nieuwe gewassen. Voor de diversiteit in het bedrijf vind ik het wel mooi om gewassen in het zaad te laten komen. Bovendien is de zaadteelt van zaadvaste rassen ook belangrijk. Daarom ben ik voor pompoen en radijs de zaadteelt gaan doen.'

Welkom

De donateursdag van Stichting Zaadgoed is dit jaar op bij Maatschap Dames en Heren Vos in Kraggenburg. Hoe gaat deze dag eruit zien? Lizelore: 'Onze negentig hectare zijn verspreid over verschillende locaties waar we luzerne, uien, wortels, witlof, tarwe, doperwten, aardappels, pompoenen en radijs telen. Maar we verzamelen natuurlijk op de locatie waar de aardappels worden geteeld. Mijn vader zal daar zijn verhaal vertellen. Ik wil graag laten zien hoe ons bedrijf als geheel in elkaar steekt: het bodembeheer, de bemesting, het bouwplan, hoe ik meer diversiteit aanbreng in het bedrijf en hoe ik wil bijdragen aan de eiwittransitie met de aanplant van hazelaars en notenbomen. Ik wil mensen meenemen in het dagelijkse reilen en zeilen op de boerderij en vertellen wat onze langetermijnvisie is. We gaan er een gezellige en inspirerende dag van maken!'

Donateursdag 2022 op zaterdag 9 juli

Zet bovenstaande datum alvast in je agenda en kom die dag ook naar Kraggenburg in de Flevopolder, naar het biodynamische akkerbouwbedrijf Maatschap Dames en Heren Vos. Hier ontmoet je andere donateurs van Stichting Zaadgoed en krijg je een interessante rondleiding over de landerijen van Lizelore en Niek Vos. Na afloop is er gelegenheid om na te praten onder het genot van een drankje en een hapje. De deuren gaan open om 14.00 uur aan de Mammouthweg 22, 8317 RB Kraggenburg. Vooraf aanmelden via info@zaadgoed.nl is gewenst i.v.m. de catering.

Cursus van start gegaan

Dit zijn de nieuwe deelnemers aan de cursus 'Selectie in eigen boerenhand', die Stichting Zaadgoed nu voor de tweede keer geeft. Veredelaar Edwin Nuijten en Willy Douma helpen de tuinders (al dan niet professional) bij hun eerste schreden op het pad van de vermeerdering, instandhouding of veredeling van een zaadvast ras. Na de eerste cursusdag in februari zijn bijna alle deelnemers thuis begonnen met een eigen zaaiproject. Dit persoonlijke zaaiproject vormt de praktijk, waar de theorie aan op wordt gehangen, gedurende de rest van het jaar. Wij wensen hen hierbij veel succes.

Ook stinkende gouwe voorziet zijn zaden van mierenbroodjes (de kleine witte bolletjes).

Mierenbroodjes

Planten 'verzinnen' van alles om hun zaden zo ver mogelijk weg van de moederplant te krijgen om zich daar, zonder al te veel concurrentie, te kunnen ontwikkelen tot een nieuwe plant. Als zaden zich door de wind, het water of dieren laten verspreiden, is het altijd maar de vraag waar ze terecht komen. Het meeste zaad zal niet in (vruchtbare) aarde vallen en zal dus niet kiemen. Voor de plant is dat zaad verloren, maar het kan nog wel gegeten worden door muizen en andere kleine dieren. Wat ik zelf heel bijzonder vind is dat er planten zijn die een strategie hebben gevonden om wel in vruchtbare aarde terecht te komen. Zij maken zaad met een mierenbroodje; een aanhangsel aan het zaad dat zeer aantrekkelijk en voedzaam is voor mieren. De mieren zijn er dol op en slepen de zaden naar hun nest. Daar voeden ze de larven met de broodjes. Het maken van zo'n mierenbroodje kost de plant wel energie, maar die krijgt er ook wel wat voor terug. Het zaad komt verder weg van de moederplant te liggen, is in het nest beschermd tegen vraat door kevers en rupsen en komt in relatief vruchtbare grond. Door de activiteiten van de mieren bevat deze een hogere concentratie aan voedingsstoffen en een rulle structuur van de bodem. Een dergelijke plant-dier relatie wordt wel mutualisme genoemd. Plant en dier hebben er beide voordeel van. Voorjaarsbloeiërs als stinkende gouwe, helmblom, holwortel, maarts viooltje en witte dovenetel maken zaden met mierenbroodjes.

Marjolein Tiemens-Hulscher

Donateur aan het woord

Voor David McDonald (59) uit het Friese Easterwierrum waren het waarschijnlijk jeugdherinneringen waarom hij zo'n vijftien jaar geleden donateur werd van Stichting Zaadgoed. 'Ik kom oorspronkelijk uit Australië en als kind hoorde ik daar al verhalen over patenten op zaden. Later las ik een boek van Bill Mollison, de 'vader' van de permacultuur, iets wat uit Tasmanië komt overigens. Ik denk dat toen ik eenmaal in Nederland was en iets hoorde over zaadvaste rassen, al die herinneringen bij elkaar kwamen. Waar Stichting Zaadgoed voor staat sluit daar bij aan en is iets dat ik heel belangrijk vind.'

David McDonald

Zelf heeft David een tuin bij huis, met vooral boerenkool en prei. Op een moestuincomplex in Sneek heeft hij fruitbomen staan. 'Ik ben boomverzorger van beroep en dan met name van hoogstam fruitbomen uit Friesland. Dat stamt nog uit de tijd dat elke boerderij diverse soorten bomen bij huis had staan om jaarrond fruit te hebben. Denk aan bewaarappels, moesappels, stoofperen enz. Die bomen help ik vitaal te houden of - als ze vervangen worden door een jonger exemplaar - in vorm te krijgen.'

Korenbloem

Het is eind maart en het landwerk op ons bedrijf is in volle gang. Zoveel te doen. De peterselie die in het najaar is geplant, heeft aandacht nodig vanwege bij(on)kruiden. Maar de rest van het land willen we ook bewerken, om de andere gewassen te zaaien... Dan de aanhoudende droogte (tot nu toe), waardoor we moeten waken dat de grond niet te droog wordt. Anders moeten we beregenen om de zaden te laten kiemen.

Wat al wel vaststaat is de opbrengst van 'onze' tuinboon: die is binnen en bedraagt bijna negen ton aan goede kwaliteit zaad. Daar zijn we blij mee! Het nieuwe uienras is ook binnen. Nu maar afwachten of dit het net zo goed doet als het ras van vorig jaar of beter. (De rekening is ook binnen en dat was even slikken, maar motiveert om verder te gaan met het ontwikkelen van een eigen ras.)

Komend jaar hebben we ook weer enkele nieuw zaadteelten waaronder wede, akkerkool en korenbloem. De laatste werd de afgelopen jaren geteeld in de meer zuidelijke landen, maar daar begint het klimaat minder passend te worden voor zaadteelt. Nu gaan wij de uitdaging aan om de korenbloem bij ons te telen. De oogst schijnt nog al precies te komen, dus ik ben heel benieuwd hoe het uit pakt. Ik wens allen een goed jaar toe.

Cor Zenhorst
voorzitter

Kort Nieuws

De keten komt in actie

Op 19 maart hield Stichting Zaadgoed samen met biodynamisch tuinbouwbedrijf De Beersche Hoeve en biologische supermarktketen Odin een studiedag. Voor deze dag konden zich professionals (o.a. telers, ondernemers, winkeliers) aanmelden, die het aandeel zaadvaste rassen in hun keten willen vergroten. Waarom? Omdat zij inzien dat toekomstbestendige biologische plantenveredeling op basis van zaadvaste rassen een belangrijke rol speelt bij uitdagingen als klimaatadaptatie, biodiversiteit en gezonde voeding.

De 35 deelnemers luisterden naar presentaties van Edith Lammerts van Bueren (hoogleraar Biologische Plantenveredeling), Theo Boon (Directeur Inkoop bij biologische supermarktketen Odin) en Boris Voelkel (Directeur Inkoop bij het Duitse familiebedrijf Voelkel, dat biodynamische sappen maakt van groenten en fruit van zaadvaste rassen).

Het enthousiasme was en bleef groot die dag. Alle deelnemers willen hetzelfde, alleen: hoe zorg je dat de consument die daar om vraagt, een product op basis van zaadvaste rassen krijgt? Hoe herkennen zij dit in de winkel? En hoe zorg je dat een grotere groep consumenten het belang van zaadvaste rassen in gaat zien?

Om het enthousiasme ook om te kunnen zetten in daden, gingen de deelnemers (die dus allemaal hun eigen plek in de keten hebben) eerst met elkaar in gesprek. Zij leerden van elkaar over veredeling, teelt en handel & consument. Aan het eind van de dag is een ketenwerkgroep gevormd, die verder gaat met inventarisatie, een stappenplan en een communicatieplan.

De tweede studiedag staat gepland in oktober. Dan presenteren Edwin Nuijten van Stichting Zaadgoed en Theo Boon

van Odin de resultaten van de ketenwerkgroep en bespreken ze volgende stappen.

Even voorstellen: Gryt de Jong

Het bestuur van Stichting Zaadgoed heeft er een paar helpende handen bij. Gryt de Jong (54) uit Amersfoort gaat bekijken wat zij kan betekenen voor de stichting. 'Na mijn studie milieukunde heb ik dertig jaar gewerkt aan duurzaamheid, deels voor de Rijksoverheid. De afgelopen vijftien jaar had dat vooral betrekking op duurzame landbouw. Vorig jaar heb ik ontslag genomen, omdat ik mij niet meer kan vinden in de manier waarop we in Nederland werken aan verduurzaming. Er wordt, in mijn ogen, vooral gewerkt vanuit deelproblemen en niet vanuit het gehele systeem. Ik wil graag een bijdrage leveren aan een gezond levend systeem. Naar mijn idee past de doelstelling van Zaadgoed daar goed bij! Overigens vind ik het verhaal van stichting Zaadgoed niet eenvoudig te begrijpen. Wat is dat precies, zaadvast?

Waarom is het zo belangrijk dat boeren weer zelf gewassen gaan veredelen? Ik wil mij daarom met name inzetten op communicatie. Hoe kunnen we een breder publiek het belang van de variëteit in gewassen duidelijk maken? En hoe leggen we uit wat er zo gek is aan steriele gewassen? Welke verhalen kunnen we vertellen over zaden?

Mijn bezoek aan de zadenmarkt in de Fruittuin van West (Amsterdam) heeft in ieder geval voor inspiratie gezorgd. Wat een rijkdom, al dat zaad!

Waarom Stichting Zaadgoed ?

De biologische landbouw wil gezonde en smakelijke voeding produceren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en gentechnologie. Daarvoor zijn rassen nodig die zijn aangepast aan de biologische teeltwijze. Biologische rassen met een brede weerstand tegen ziekten en plagen en een goed ontwikkeld wortelstelsel om voldoende voedingsstoffen uit de bodem of organische mest te halen. Om deze rassen te ontwikkelen is veel veredelingswerk nodig, veel meer dan tot nu toe wordt gedaan. Stichting Zaadgoed is opgericht om biologische zaadteelt en veredeling te stimuleren. Dit doet ze onder andere door het ondersteunen van concrete veredelingsactiviteiten voor en door biologische telers en veredelaars. Daarnaast zet de stichting zich in voor het behoud van de diversiteit aan gewassen en rassen in de landbouw. Uw hulp is daarbij hard nodig. Bent u enthousiast over de doelstellingen van Stichting Zaadgoed, word dan donateur door 20 euro (of meer) over te maken op banknummer IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996 t.n.v. Stichting Zaadgoed te Zeist o.v.v. uw naam en volledige adres of e-mail adres. Of kijk op zaadgoed.nl voor meer info.

ZAADgoed

Welkomstgeschenk

Voor nieuwe donateurs heeft Stichting Zaadgoed een zakje lupine, zolang de voorraad strekt. Zie www.zaadgoed.nl

Uw gift is volledig aftrekbaar. Steeds meer donateurs steunen Stichting Zaadgoed voor minstens 5 jaar, zodat ze hun gift volledig van de belasting kunnen aftrekken. Er gelden geen drempels meer als zo'n periodieke gift is vastgelegd in het formulier dat u op onze site kunt downloaden. We kunnen het formulier ook toesturen. Gewone giften zijn natuurlijk ook nog steeds aftrekbaar, maar daar gelden wel de drempels.

Colofon

Kiemkracht is een uitgave van Stichting Zaadgoed en verschijnt 2x per jaar.
Redactie: Helga van Ree
Aan dit nummer werkten mee: Annelijn Steenbruggen, Lizelore en Niek Vos, David McDonald, Gryt de Jong, Willy Douma, Cor Zenhorst, Edwin Nuijten en Marjolein Tiemens-Hulscher.
Foto's: Stichting Zaadgoed, Lizelore Vos en Gryt de Jong.
Productie: Buro Laga.
Adres: redactie en Stichting Zaadgoed: Postbus 127 3700 AC Zeist.
E-mail: secretariaat@zaadgoed.nl
website: www.zaadgoed.nl
Bank: Triodosbank - IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996